

Miina Savolainen on voimauttavan valokuvan menetelmän pioneeri. Menetelmä murtaa perinteisiä rooleja, kun kuvattava kertooikin kuvaajalle, miten hän haluaa tulla nähtyksi ja ikuistetuksi.

KATSEEN VOIMA ON HYVÄ TUNNISTAA

Ajoissa kotiin -kampanjan suojelijan, valokuvaaja Miina Savolaisen luoma voimauttavan valokuvan menetelmä muistuttaa katseen tärkeydestä osana vuorovaikutusta. Menetelmää soveltamalla voi lisätä vuorovaikutusta ja parantaa tunnetaitoja myös perhehoitoperheissä.

TEKSTI REETTA KANKAINEN KUVAT PIRITA TORVI

Voimauttavan valokuvan juuret ovat lastensuojelussa ja **Miina Savolaisen** taiteellisessa päätyössä, *Maailman ihanin tyttö* -yhteisövalokuvataideprojektissa, joka käynnistyi vuonna 1998. Projektin aikana Savolainen taltioi kymmenen helsinkiläisessä lastenkodissa kasvaneen tytön elämänvaiheita vuosikymmenen ajan heidän itse määrittelemällään tavalla.

Myöhemmin voimauttavan valokuvan menetelmä kehittyi käytännön kautta ammatilliseksi työvälineeksi ja täydennyskoulutukseksi hoito- ja opetusalojen ammattilaisille. Savolainen on kouluttanut noin kolmetuhatta ammattilaista soveltamaan menetelmää terapeuttiseen identiteettityöhön sekä vuorovaikutus-

ja tunnetaitojen parantamiseen perheissä, työyhteisöissä tai asiakkaan ja ammattilaisen välillä.

Menetelmä on ollut murtamassa valokuvauksen ja hoidollisen suhteen perinteisiä rooleja. Luovassa prosessissa ammattilainen pääsee osaksi asiakkaan identiteettityötä ilman ohjaavaa otetta. Menetelmän työote soveltuu myös perhehoidon arkeen antaen uusia näkökulmia vuorovaikutuksen ja katseen moninaisuuteen.

Korjaava nähtyksi tuleminen kokemus

Voimauttavan valokuvan menetelmässä kuvaaja antaa tilan kuvattavalle, mikä poikkeaa perinteisen valokuvauksen lähtökohdista. Kuvan päähenkilö määrittelee tavan, miten hän haluaa tulla

» nähdä. Kyse on myös perusturvallisuudesta; kuinka uskallamme jättäytyä toisen ihmisen fyysisen katseen varaan ja luottaa siihen, että tulemme ymmärretyksi.

– Kuvaajina saamme luvan mennä osaksi kuvattavan kokemusmaailmaa, jonka rajat ja katsomisen tavan kuvattava meille näyttää. Saamme mennä tilanteeseen tunnetasolla mukaan ja lumoutua toisesta ihmisestä. Näin pääsemme osaksi toisen ihmisen kokemusmaailmaa ja opimme hyväksymään sekä arvostamaan keskinäistä monimuotoisuutta, Savolainen kertoo.

Vaikka voimauttavan valokuvan menetelmä hyödyntää työotteessaan valokuvausta ja valokuvaa, sen keskeisin työväline on katseen voiman kautta syntyvä korjaava nähdä tullen kokemus. Kun opimme ensin lempeää arvostavaa katsetta itseämme kohtaan, voimme kokea myös toisen ihmisen lämpimästi.

– Arvokkuuden kokemus ei kasva meissä tyhjästä. Tarvitsemme toisiltamme arvostavia peilauskokemuksia, joista meillä on usein lapsuuden osalta vajaan. Lapsuuden peilit voivat olla rikkoutuneita, ja monilla on kokemuksia väärin nähdä tullen tulemisesta. Kun toisen kuvan suhtaudutaan hellästi ja sitä katsotaan yhdessä arvokkaasti, syntyy korvaavia peilauskokemuksia, Savolainen kuvailee.

Omaa vuorovaikutusta kannattaa tarkastella

Arkisissa vuorovaikutustilanteissa emme usein kiinnitä huomiota omaan persoonalliseen tunnevuorovaikutustyyliimme, vaikka katseella ja kehollisella läsnäololla muodostamme turvallista yhteyttä toisiimme.

– Esimerkiksi lapsilla, muistisairailta ikäihmisillä tai kehitysvammaisilla ihmisillä ei ole välttämättä verbaalista kieltä osana vuorovaikutusta. Silloin vuorovaikutuksessa merkitykselliseksi nousee meidän kasvoväkierimme. Myös turvattomuutta kokevat ihmiset voivat helposti tulkita ilmeet negatiivisemmin kuin on tarkoitettu. Tästä on hyvä olla tietoinen, sillä tämä on meille usein sokea piste, Savolainen toteaa.

Savolaisen mukaan voimauttavan valokuvan keinoin voidaan rakentaa ikään kuin uudelleen lapsuuden paratiisi, jossa nähdä tullen tuleminen on pelkäämättä hyvää yhteyttä ja ymmärrystä luovaa. Siinä ei ole rikkoumia niin kuin vuorovaikutuksessa yleensä. Kun asioita toistetaan ja harjoitellaan, keinot jäävät osaksi arjen vuorovaikutusta. Silloin herkistyy kuuntelemaan esimerkiksi lapsen tai puolison tarpeita.

– Harjoittelemme kehollista peilaamista eri rytmisten ja temperamenttien ihmisten kanssa kuin itse olemme. Se auttaa tarkastelemaan omaa vuorovaikutusta, jolloin keinot siirtyvät osaksi arkea. Voimauttava valokuva ei siten ole erillinen projekti, vaikka nekin tilanteissa ovat merkityksellisiä, Savolainen toteaa.

Välineitä lasten ja aikuisten perhehoitoarkeen

Voimauttavan valokuvan menetelmä tarjoaa erilaisia tekniikoita ja menetelmiä perheen vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Perheen yhteinen tarina syntyy vastavuoroisuuden ja erilaisuuden hyväksymisen kautta. Menetelmän työote soveltuu myös perhehoidon arkeen.

– Perhehoidossa esimerkiksi lapsen ja biologisen vanhemman suhteesta voi syntyä hyvin vaikeita ja ristiriitaisia tunteita. Yhteys biologiseen vanhempaan voi aiheuttaa emotionaalista myllerrystä lapsen elämään, ja koko yhteys voidaan nähdä haitallisena, Savolainen pohtii.

Savolaisen mukaan sijaisvanhemman rooliin turvallisena aikuisena ja kasvattajana kuuluu antaa hyväksyvä katse lapsen ja biologi-

MIINA SAVOLAINEN

- » 48-vuotias helsinkiläinen yhteisötaiteeseen painottunut valokuvaaja, taide- ja sosiaalisvartaja.
- » Voimauttavan valokuvauksen menetelmän kehittäjä, tutkii ja opettaa valokuvausta pedagogisena ja teraputtisena välineenä.
- » Taiteellinen päätyö, Maailman ihanin tyttö -yhteisövalokuvataideprojekti, syntyi Taideteollisen korkeakoulun taidekasvatuksen osaston lopputyönä.
- » Naimisissa. Laaja tunneperhe.
- » Harrastaa sukupuutyöskentelyä, vanhojen talojen ja huonekalujen entisöintiä ja tuunausta, villipuutarhan hoitoa, ruuanlaittoa ja juhlien järjestämistä läheisille luovalla otteella.
- » Suojelee Perhehoitoliiton Ajoissa kotiin -kampanjaa 2022.
- » Instagram: @voimauttava_valokuva, Facebook: Voimauttava valokuva

sen vanhemman suhteelle. Lapsi saa kokea, että hänellä on lupa olla osa molempia perheitä. Tähän voimauttavan valokuvan menetelmällä voidaan luoda perustaa, kun perhehoitaja löytää kokemuksellisesti uuden, hellän ja ymmärtäväisen tunnesuhteen itselleen aiemmin haasteellistakin läheistä kohtaan.

Myös muistisairaiden ihmisten parissa elämäntarinalliset kuvat voivat tukea kuntoutusta ja luoda turvallisuuden tunnetta. Tärkeät ja rakkaat valokuvat palauttavat elämän merkityksellisiin hetkiin.

– Kuvat voivat olla perhehoitajalle keino olla läsnä muistisairaana ihmisen todellisuudessa. Kuvien kautta voidaan keskustella ja muistella yhdessä. Usein ihmiselämän avainkuva on se, jossa olemme isän tai äidin lähellä. Esimerkiksi sylissä tai rakastavan katseen kohteena. Koskaan ei ole liian myöhästä rakentaa sitä tarinaa uudelleen, Savolainen toteaa.

Moniäänisyys perheen tarinassa

Jokaisessa perheessä on oma arkinen tapa ottaa valokuvia. Usein perhevalokuvien ikuistetut hetket ja tapahtumat koetaan perheessä hyvin eri tavoin, koska läheisetkään ihmiset eivät voi täysin tavoittaa toistensa kokemusmaailmaa.

– Usein perhevalokuvissa perheenjäsenet laitetaan sellaiseen muotioon kuin kuvaaja on muistot halunnut taltioida. Ajatus voi olla lähtökohtaisesti hyvä, mutta perheenjäsenet eivät välttämättä tunnista itseään kuvasta. Toiselle tärkeä ja voimauttava asia voi olla toiselle perheenjäsenelle satuttava tai loukkaava, Savolainen toteaa.

Tämän syksyn Ajoissa kotiin -kampanjan suojelijana Savolainen haluaa tuoda esille muun muassa keinoja, kuinka pienin muutoksin arkinen perhevalokuvaus voi tukea perheenjäsenten hyvinvointia ja luoda perhemuistojen taltiointiin vastavuoroisuutta.

– Se on kaikkien saatavissa, kun luopuu yhden virallisen albumin tai kuvaajan lähtökohdista. Perheen tarina voi olla koko perheen tarina vain, jos se on moniääninen. Esimerkiksi lapset voidaan ottaa mukaan rakentamaan omaa tarinaa, kuvaamaan ja valitsemaan kuvia. Kun vaalimme vastavuoroisuutta lapsen kanssa ja kuuntelemme hänelle tärkeitä asioita, osoitamme arvostusta lapsen eri puolia kohtaan. Sillä on suuri merkitys, Savolainen kertoo. ■

Miina Savolainen tutkii ja opettaa valokuvausta pedagogisena ja teraputtisena välineenä. Hänen harrastuksiinsa kuuluu villipuutarhan hoitaminen.